

Віртуальная выстава
«Бязмежная мелодыя таленту»

да 115-годдзя з дня нараджэння

**Лукаса Дзмітрыя Аляксандравіча
(1911-1979)**

беларускага кампазітара, педагога,
заслужанага дзеяча мастацтваў БССР

Д. А. Лукас. 1973 г.

Ф. 139. Воп. 1. Спр. 207. Арк. 8.

Вольга Афанасьёўна Лукас з
сынам Дзмітрыем. 1911 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 209.

**Лукас Дзмітрый Аляксандравіч (1911-1979) –
беларускі кампазітар, педагог.
Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР.**

Лукас Дзмітрый Аляксандравіч нарадзіўся ў Свянцях Віленскай губерні (цяпер г.Швянчоніс, Літва) ў сям’і чыгуначнага рабочага 16 чэрвеня 1911 года. Маці працавала сельскай настаўніцай. Бацька будучага музыканта загінуў у час першай сусветнай вайны.

Сям’я пераехала ў Сярэднюю Азію, у г.Самарканд.
Там у 1925 г. Дзмітрый скончыў сямігадовую школу і разам з маці пераехаў у г.Ржэў Цвярской губерні (цяпер Калінінская вобл.). У 1926 г. – у г.Гомель, дзе паступіў ў Гомельскі тэхнікум шляхоў зносін. Яму давялося самому думаць пра кавалак надзённага хлеба. Ён паспяхова закончыў чыгуначную школу-дзесяцігодку. Абараніўшы дыплом, Дзмітрый Лукас працаваў слесарам, машыністам паравоза, выкладчыкам школы ФЗН пры заводзе “Рухавік рэвалюцыі”.

Д. А. Лукас. Студэнт кансерваторыі. 1938 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 207. Арк. 1.

Прага да музыкі ў юнака заўважалася даўно. Ён актыўна ўдзельнічаў у гуртках мастацкай самадзейнасці, потым у музычнай школе вывучаў “азы” нотнай граматы, а з 1932 г. пачаў займацца ў Гомельскім музычным тэхнікуме.

Р. К. Пукст, Д. А. Лукас. 1932 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 210. Арк. 1.

Д. А. Лукас у ролі Ленскага ў оперы П. І. Чайкоўскага «Яўгеній Анегін», пастаўленай студэнтамі Гомельскага музтэхнікума.
1932 г. Ф. 139. Воп. 1. Спр. 208.

Навучанне ў класе спеваў В.Зайцавай і ў класе кампазіцыі Р.Пукста ў 1931-1936 гг. дазволілі Д.Лукасу працягнуць прафесійную адукацыю ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, дзе ён займаўся спачатку ў класе кампазіцыі М.Аладава, а затым прафесара В.Залатарова. Да часу вучобы ў кансерваторыі ў перадаенны перыяд адносяцца яго першыя сур’ёзныя музычныя творы. У 1937 годзе ён быў прыняты ў Саюз кампазітараў БССР. Пасля заканчэння ў 1941 годзе кансерваторыі Д.Лукас працаваў інспектарам рэпертэкама ва Упраўленні па справах мастацтваў пры СНК БССР.

1/5 Ч. Дорогой Тимур! г. Самарканд
Не знаю добралось ли до тебя 2
мое письмо писанное с дороги
Во всяком случае с небрежением
допущено ответа от тебя. Скоро
уже март, как я в Самарканде
Установили мне инвалидность
2-ой группы. Устроился работать
художком Красноярского ан-
самбля песни и танца. Но
беза его ансамбль сузко мно-
гочисленный - нет голосов, да
и трудно много дело с пере-
груженными курсантами.
Платят 500 руб. Имено, оказыва-
ется право быть прикрепленным
к магазину народных работников
как член Союза СК, но из-за
членов у меня сохранился
еще маленький билет. Могу
спасибо его передать к
по прикреплению удово-
лесь при документах и

письменным заявлением. Но без-
ком случае удостоверение о
членстве ССК БССР мне нужно
ниже. Если тебе это не затруд-
нит - пришлите мне как пред-
седатель союза такую справку
ку члену удостоверение. Вообще
мне сейчас не особенно все
нужно, сам проезд осудебил
всего. Карта аэроиди мне
еще билетов Дале. У меня не
суть по этому вопросу письмо
в Душанг ССР - может быть
и поможет там, как и ввиду
убедительно прошу тебя как
само мне и выслашь удостове-
ние по адресу: г. Самарканд / у
ул. Ава Толстого 10 2. 4
Пока кончал с тов. приедо
Ф.В. Сергеевич придет из там
Сергеевне

Ліст Д. А. Лукаса да
А. В. Багатырова. 1943 г.
Ф. 190. Воп. 2. Спр. 196. Арк. 2.

У гады Вялікай Айчыннай вайны кампазітар праходзіў службу у 49-ым запасным стралковым палку ў с.Лугавая Пралейка, затым у Камышыне, Сталінградзе і Молатаве, дзе быў курсантам Растоўскага артылерыйскага вучылішча. У 1942 г. дэмабілізаваўся з войска па хваробе, быў кіраўніком ансамбля песні і танца Ваенна-ветэрынарнай акадэміі ў Самаркандзе, кіраўніком Рэпертуарнай камісіі БССР у Маскве.

Муз. дэвіз: "Бяц" Гімн Беларускай ССР.
 Муз. дэвіз: "За квітнем Чужо Беларусь" №16
 Мр. Д. Лукас

Moderato.

С. А. Т. Б. Ф-п.

Шу-міц, наша сла-ва у па-лях каля-са-мі, ба-ра-мі рус-ты-мі і хва-ля-мі
 рэх. За-мля-наша ма-ці, ад-ке-ху ты зна-мі, ми сэр-цам ад-да-ным зта-
 бо-ю на-вож. - Бе-ла-русь со-вец-кая, Бе-ла-русь сва-бод-на-я, ты ў са-мі рос-

Дэвіз тэкста: "Сталінград" №25
 Мр. Д. Лукас
 Дэвіз музыкі: "Перамога" Мр. Д. Лукас

Moderato con moto.

С. А. Т. Б. Ф-п.

рус-кім на-родам сва-бо-ду і сла-ву ты зда-бы-ла, Бе-ла-русь у ба-ях,
 ле-ніні ста-лінца-бб як дзяр-жа-ву вы-ве-лі сме-ла на со-ветны шлях.
 сла-са рас-сублі-ка, ве-чныя го-ды, дру-жбу на-ро-даў ра-сі, па-мян-жай!

Дэвіз тэкста: "Мы пераможам" №24
 Мр. Д. Лукас
 Дэвіз музыкі: "Засядзі наперад"

Andante

С. А. Т. Б. Ф-п.

мы зна-ем пле-мя славян пра-ца-ві-тых, за-кон-ны сла-дар Бе-ла-русь-кай зям-
 лі. Да-бро наша пра-цай сум-леннай зда-бы-та, сва-бо-ду сва-ю мы ў ба-
 ях зда-бы-лі. Па-д сця-гам со-вец-кім да шчас-ця людско-га мы вы-шлі ў ва-лі-кі па-

Варыянты гімнаў для 6-ці і 4-х галаснога змешанага хору з ф-п, напісанья на конкурс беларускага гімна. Аўтограф, рукапіс. 2 мая 1944 г. Ф. 139. Воп. 1. Спр. 74. Арк. 1-3.

x x x

Яшчэ ў эвакуацыі ў Маскве ў мяне і беларускага драматурга Міхася Клімковіча Узнікла думка – стварыць вялікае музыкальна-драматычнае палатно аб гераічным сыне беларускага народа, легендарным героі Кастусе Каліноўскім. У красавіку 1944 года я атрымаў першую картку лібрэта і пачаў працаваць над музыкай оперы. Работы адрэзу захапіла мяне.

Першыя карткі оперы ствараліся ў вельмі цяжкіх умовах. Родная беларуская зямля знаходзілася пад ігам нямецка-фашысцкіх акупантаў. Сэрца разрывалася на часткі пры думцы аб тым, што ўсё нешчаслівае жыццё, жыццё людзей сталінскай эпохі так нечакана і трагічна парушана Угарэннем зямлю ў чалавечых вобразах. Вялікая чалавечая боль за пакуты роднай Беларусі перадавалі і творчы Уадым.

Працаваў я з вялікім энтузіязмам. Да моманту вызвалення Беларусі ў мяне было напісана ў клявіры 75 процантаў оперы. На працягу наступнага перыяду я працягнуў працаваць над акаваннем клявіра і арганізацыяй оперы. Вяртанне ў родны Мінск дало мне новыя сілы, выклікала новы творчы імкненне.

Тры месяцы таму назад пачаліся работы над пастаноўкай оперы ў Беларускай Дзяржаўнай оперы і балета. Многа каштоўных і цікавых думак падаказваў мне галоўны рэжысёр тэатра пастаноўшчык оперы геварыш Літвінаў. Па яго Указанню я перапрацаваў пачатак другой карткі першага акта.

Агульнымі творчымі намаганнямі створан цікавы оперны спектакль прэм'ерай якога з'яўляецца падарункам да 30-я гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Сёння я перажываю незабыўныя хвіліны. Вачыць на сцэне ў гудоўным выкананні сваю оперу – гэта вялікая радасць, вялікая шчасце.

2

Мне хочацца азначаць галоўную падзяку аўтару лібрэта Міхаілу Нікалавічу Клімковічу, галоўнаму дырэктару тэатра Анісіму Міхаілавічу Брону і пастаноўшчыку Барысу Кірылавічу Марцінаву, а таксама асноўным выканаўцам оперных партый і Уладу Іакевічу тэатра.

Незабыўнае уражанне пакідае выдатны артыст Армянскай ССР Нікалай Нікалавіч Сердобаў, які выконвае роль Кастуса Каліноўскага. Створаны ім вобраз народнага героя гэта той вобраз, які я заўсёды бачыў у сваіх творчых марках. Смелы, кунны, нястомны барацьбіт за вялікую народную справу, ён з горда паднятай галавой ідзе да шчыбіцы. Кастусь Каліноўскі памірае як сапраўдны герой, які аддае сваё жыццё за шчасце любімага народа.

Цудоўна ў ролі Марыі народная артыстка Саюза ССР Ларыса Пампеўна Аляксандраўская. Выдатныя выканальніца дэцка і сцэнічны талент артысткі дапамагаюць стварыць ёй незабыўны вобраз.

Выдатна выконвае роль Мураўева артыст Афанасій Паўлавіч Белас. Опера "Кастусь Каліноўскі" гэта вялікі этап у маім творчым жыцці. Гледачы скажуць як справіўся я з задачай паказаць у музыцы мужнага, бяспраднага барацьбіта за народнае шчасце.

x x x

У самы разгар вайны, з 1943 года, кампазітар пачынае працаваць над сваім галоўным творам – операй “Кастусь Каліноўскі” (лібрэта паэта Міхася Клімковіча). Прэм’ера “Кастуся Каліноўскага” адбылася 7 лістапада 1947 года на сцэне Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР. Яна адкрывала Першы сезон Вялікага тэатра ў рэканструяваным пасля вайны будынку і прайшла з вялікім поспехам. Пастаноўка оперы “Кастусь Каліноўскі” стала значнай падзеяй культурнага жыцця сталіцы і музычна-тэатральнага мастацтва Рэспублікі ў першыя пасляваенныя гады.

Выступленне Д. А. Лукаса аб оперы «Кастусь Каліноўскі». Машынапіс. 1948 г. Ф. 139. Воп. 1. Спр. 172.

Текст: Э. АГНЯЦВЕТ "Фіялки" (РАМАНС ДЛЯ ВИСОКАГО ГОЛОСА) МУЗ. Д. ЛУКАС

Moderato cantabile

Ты фі-ял-кі пры-нес

Замари

і вадзьма на-ной. Цэ-лы стэп да мя-

Другой рэйце в найгоў, і те бласкнне
1931 года, времена, когда я в мушке был
время, когда я в мушке был

не ты прннес у па-кой. Промні гор-на-га даюно

15/11/45

5

Ты фіялкі прынес і ланакла везной,
Цэлы стэп да мяне, ты прынес у пакой.
Промні горнага сонца і ратніца над,
ты прынес у рука, (2).

Нападзеш як да сэрца і влезкі будно,
і скажаш да любмо, да любмо
і наймоу, і наймоу.
і наймоу, голыкі гавуа найснейшо,
ты адкажаш, і на хаце прынесеш
вдасейна параш.

Можа б'юць мне і влімаед,
праце прынесмо, а што не адбыно.

Можа везу вядомы усім маршакі
дваіткам прынес, накруціш і
у гэтых вочах вача прідман тавра,
да гіддучу, не скажу і не да
Гучман скаж.

Не скажу, не скажу!
Прадсець го да сэрца будеш
прадучмо і скажу, што
пріданкі маю

Д. А. Лукас. Раманс "Фіялки" (на словы Э. Агняцвет). 1945 г.
Ф. 105. Воп. 2. Спр. 21. Арк. 1, 5.

Пасля вайны Дзмітрый Лукас працаваў начальнікам музычнага аддзела Дэпартамента мастацтваў БССР, старшым рэдактарам Белдзяржвыдату, быў галоўным рэдактарам музычнага вяршання, а затым мастацкім кіраўніком Беларускага радыё. З 1965 года Дзмітрый Аляксандравіч Лукас выкладаў у Мінскім дзяржаўным педагагічным інстытуце імя Горкага, кіраваў вакальнай кафедрай.

Г. М. Вагнер, Д. А. Лукас, У. В. Кухта. Мінск, радыёкамітэт. [1950]
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 210. Арк. 2.

1 рад: —, Р. К. Пукст, Р. В. Млодак, Д. А. Лукас, Д. М. Жураўлёў.
2 рад: удзельнікі сэкстэта домбр. Радыё. 1953 г.
Ф. 105. Воп. 1. Спр. 35. Арк. 9.

Асобнае месца ў творчасці кампазітара займае цыкл песень, прысвечаных будаўнікам Полацкага нафтапераапрацоўчага завода, з якімі ў яго была моцная дружба.

Сустрэча з рускімі і беларускімі пісьменнікамі падчас правядзення Тыдня рускай літаратуры ў Беларусі. (Д. А. Лукас – другі злева). Наваполацк. «Нафтастрой». Жнівень 1962 г. Ф. 139. Воп. 1. Спр. 214. Арк. 1.

Газета «Знамя новостройки». 18 жніўня 1961 г. Ф. 139. Воп. 1. Спр. 204. Арк. 1.

Д. А. Лукас с дзецмі ў піянерскім лагеры «Нафтастрой». 1962 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 215. Арк. 1, 2.

А. Г. Русак, Д. А. Лукас (у цэнтры) сярод студэнтаў і школьнікаў.
Радашковічы. 1965 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 216. Арк. 1.

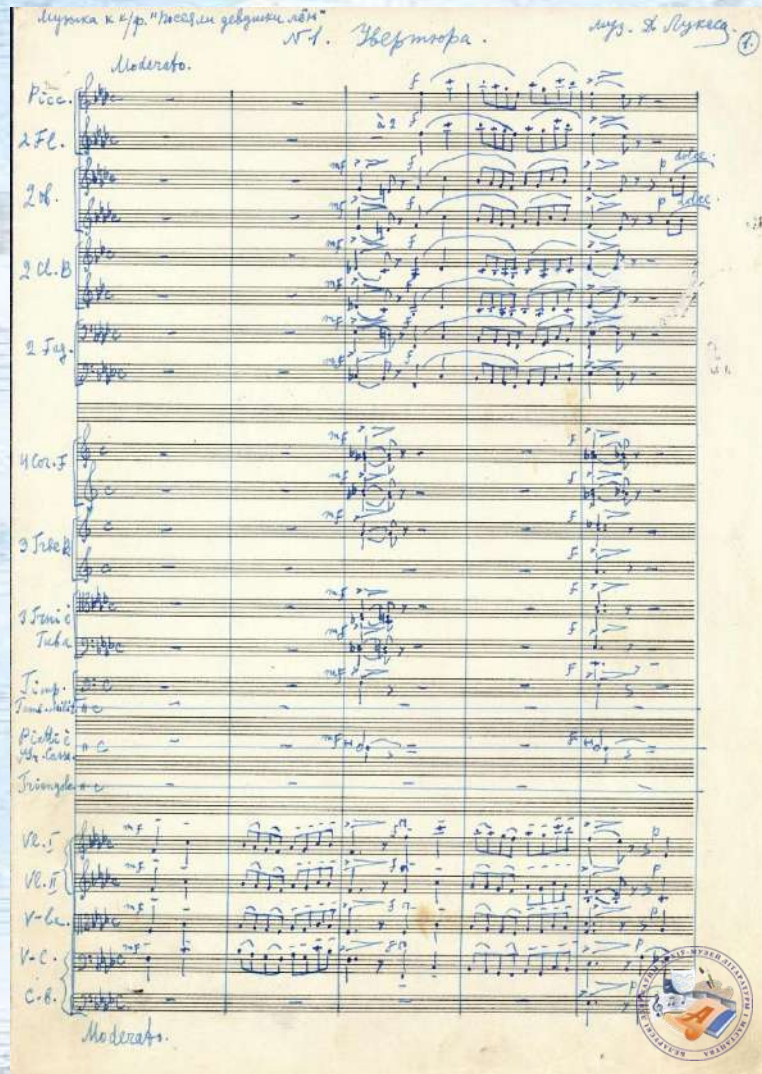
Лукас, Д. А.		1
Список основных сочинений		
№ п/п	Наименование сочинения	
1.	Опера "Кастусь Каліноўскі" по либретто М. Кашакоўска	рукопись, премьера 8/15 1979 г. в бел. гос. театре оперы и балета Мздание в изд. "Белорусь" отданной хоры и арии, в изд. "Музыка" ария Каліноўскаго, 1962 г.
2.	Опера "Песня о счастье" по либретто М. Кашакоўска	Рукопись
3.	Белорусская опера "Фак-усял" по сказке Я. Коласа	Рукопись, Записки для радио.
4.	Музыка к кинофильмам: "Белорусская туза", 1952 г., "Новый Минск", 1954 г., "Дети партизана", 1954 г., "Нестерка", 1955 г., "Послеми збудышкі лей", 1958 г., "Остатки надо беречь", 1958 г., "Строительские", 1959 г., "Танюша не спит", 1961 г.	рукопись.
5.	Музыка к драматическим спектаклям: "Ночь в сентябре", "Три дня испытаний", "Брат героя", "Борьба 14-69", "Дополнительные Заслоны", "Молодая гвардия", "Смерть вождя", "Новый трюп", "Великая сила" и др.	рукопись, поставлены в Бел. театре. рукопись, поставлены в театре им. Я. Купалы рукопись, поставлены в театре им. Я. Коласа
6.	Музыка к радиопостановкам: "Литературная школа", "Нам сосед в жизни" и др.	рукопись, записаны для радио.
7.	Струнный квартет №1 Струнный квартет №2	рукопись издан в изд. "Белорусь", 1957 г., записан для радио
8.	2 сюиты на темы песен Салезьянских композиторов для детского хора	рукопись
9.	Белорусская сюита для русского народного оркестра	издана в изд. "Музыка"

Спис твораў Д. А. Лукаса.
Аўтограф. 1966 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 177. Арк. 1,2.

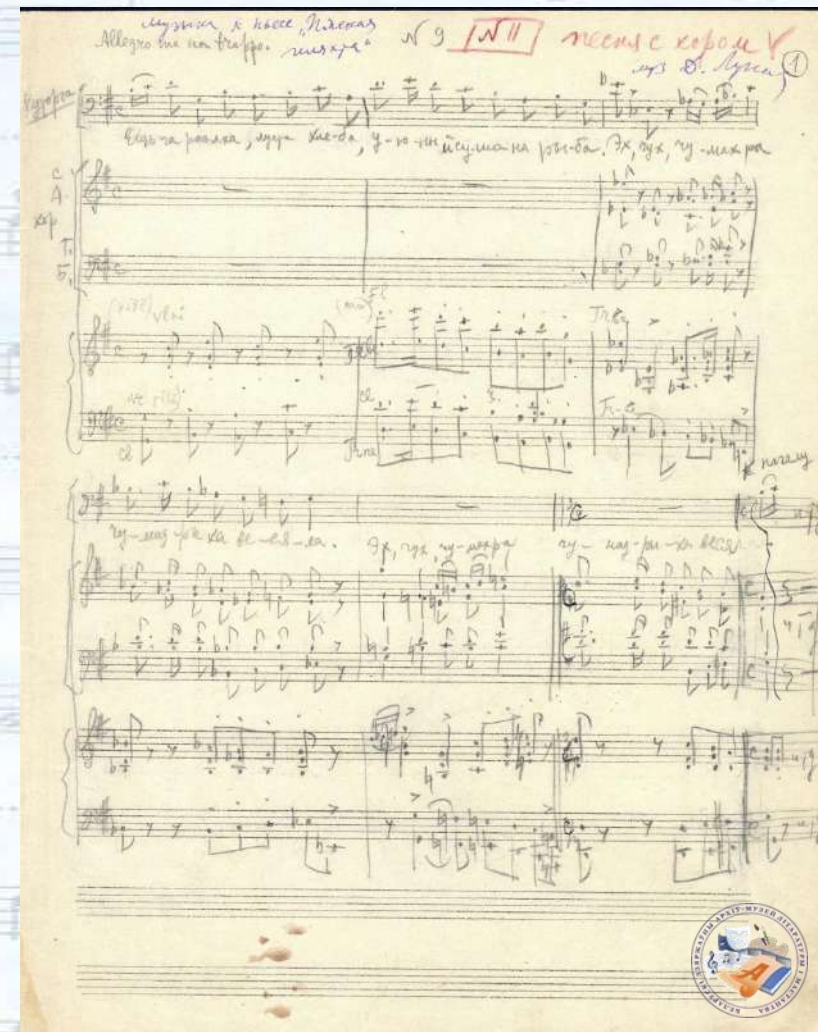
Список основных сочинений		1
Музыка		
10.	Вокальные гимны "Мелодии", текст лесн. Украинка, первый на бел. язык Э. Олсуфьев	издан в изд. "Белорусь", 1955 г.
11.	Оратория для солистов, хора и симф. оркестра в 3-х частях на бел. язык Э. Олсуфьев	первые исполнения по радио, Минск, 1959 г., издание отрывки в изд. "Белорусь", 1952 г.
12.	Вокально-драматический гимн: "Великая война", 19 ролямпс и 4 ф. л. приложен./ текст Э. Олсуфьев	рукопись, отдельные романсы записаны на грампластинки и для исполнения по радио в "Филиппки".
13.	Симфония к. жовл	рукопись, первое исполнение оркестром Белгосударственного, 1961 г. Запись издания в изд. "Белорусь" в разные годы, многие романсы записаны для радио.
14.	Ряд романсов для развития голоса, вокальные дуэты, квартеты	записаны для радио.
15.	Ряд песен для массового хора, солистов, детского хора	Запись издания в изд. "Белорусь" "Музыка", "Светский композитор", печатались в периодической печати. Многие записаны для радио.
16.	Обработки народных песен для хора, солистов, отдельных инструментов, для детского исполнения.	отдельные издания. многие записаны для радио.
17.	Концертно для голоса с симф. оркестром.	рукопись
18.	Большое количество статей о композиторах, исполнителях, музыкальных произведениях, о самодетальности, но проблемам детского музыкального вопроса	печатались в газетах, журналах, в периодических, в журнале.
19.	Цикл лекций для детей о вокальной музыке.	записаны для радио, рукопись.
20.	Цикл лекций для детей об инструментах симфонического оркестра	записаны для радио, рукопись.

У творчым партфелі кампазітара Дзмітрыя Аляксандравіча Лукаса – сімфонія ў чатырох частках, два квартэты, Беларуская сюіта ў трох частках, сюіта для аркестра беларускіх дудак, дзясяткі песень для хору, для голасу і фартэпіяна, для вакальнага дуэта, мноства рамансаў, апрацовак беларускіх народных песень і песень самадзейных кампазітараў рэспублікі. Ён з’яўляецца аўтарам музыкі да драматычных спектакляў “Ноч у верасні”, “Гады выпрабаванняў”, “Брат героя”, “Чырвоная шапачка” (разам з Я. Цікоцкім), “Маладая гвардыя”, “Канстанцін Заслонаў”, “Пінская шляхта”, “Жывы труп”, “Злавацца не трэба”. Членам Саюза кампазітараў БССР Д.А.Лукас стаў у 1937

Д.А.Лукас аўтар музыкі да шырокавядомых стужак “Несцерка”, “Шчасце трэба зберагчы”, “Строгая жанчына”, “Чалавек не здаецца”, “Пасеялі дзяўчаты лён”, “Белая вежа”, “Дзеці партызана” (разам з Г. Паповым).

Д. А. Лукас. Музыка да фільму У. У. Корш-Сабліна «Пасеялі дзяўчаты лён». Аўтограф. 1955 г. Ф. 139. Воп. 1. Спр. 38. Арк. 1.

Д. А. Лукас. Музыка да радыёспектакля «Пінская шляхта». Клавір. Чарнавы варыянт. Аўтограф. 1946 г. Ф. 139. Воп. 1. Спр. 33. Арк. 1.

2

*Дзяржаўны Камітэт
Савета Міністраў БССР
на раднёвьяшчанню
і тэлебачанню
ўзнагароджвае
Дыпломам*

таварыша Лукаса Дамітрыя Аляксандравіча

за актыўную работу на радыё і тэлебачанні і ў

сувязі з 40-годдзем Беларускага радыё і 10-годдзем

Беларускага тэлебачання.

*Старшыня
Дзяржаўнага Камітэта
Савета Міністраў БССР
на раднёвьяшчанню
і тэлебачанню*

В.Палескі

Мінск
23 снежня 1965 г.

Дыплом Дзяржтэлерадыё БССР. 1965 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 187.

2

ДОРОГОЙ ДМИТРИЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ!

Студенты и профессорско-преподавательский состав филологического факультета и кафедры пения Минского государственного педагогического института им. А.М.Горького горячо приветствуют Вас в день Вашего 60-летия!

Нам всем хорошо известны Ваши достижения в области развития белорусской музыки. Вы создали много произведений, ставших популярными и любимыми в народе.

Вот уже много лет Вы работаете с нами, воспитывая будущих учителей музыки и пения. Ваши питомцы, выпускники института, несут свет музыкальных знаний во все уголки нашей любимой Белоруссии. Мы и дальше вместе с Вами будем прививать им чувство прекрасного и возвышенного, будем воспитывать нашу молодежь в духе беззаветной преданности нашей прекрасной Родине!

В этот памятный день мы искренне желаем Вам богатейшего здоровья, счастья и творческих успехов!

ДЕКАН ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО
ФАКУЛЬТЕТА

Али
А.НАЛИВАЙКО

ЗАВ.КАФЕДРОЙ ПЕНИЯ

Загороднев
А.ЗАГОРОДНЕВ

Віншавальны адрас Д. А. Лукасу ад Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута імя Горкага з 60-годдзем. 1971 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 196. Арк. 2.

Лукас прымаў актыўны ўдзел у грамадскім жыцці Саюза кампазітараў Беларусі, пастаянна аказваў дапамогу аматарскім мастацкім калектывам, кансультаваў самадзейных кампазітараў. У 1965 - 67 гг. абіраўся дэпутатам Мінскага аблсавета дэпутатаў працоўных 7-га склікання.

Д. А. Лукас. 1962 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 207. Арк. 5.

Д. А. Лукас падчас сустрэчы з выбаршчыкамі.
Г. Слуцк. 9 сакавіка, 1965 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 211. Арк. 4.

За плённую творчую і грамадскую дзейнасць Дзмітрый Лукас узнагароджаны ордэнам “Знак Пашаны”, а ў 1955 годзе яму было прысвоена званне Заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

Шырока вядомы ў нашай краіне музычныя творы беларускага кампазітара Д. Лукаса.

28 лютага па тэлебачанню будзе перадавацца яго вакальная лірыка.
На здымку: кампазітар Д. Лукас за работай.

*Праграма перадач Мінскай студыі
тэлебачання, 1957*

Праграма перадач Мінскай студыі
тэлебачання. 1957 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 207. Арк. 7.

Д. А. Лукас. 1955 г.
Ф. 139. Воп. 1. Спр. 207. Арк. 3.